

De kracht van ondernemersdochter

'Our deepest fear is not that we are inadequate,
Our deepest fear is that we are powerful beyond measure.
It is our light, not our darkness, that most frightens us..'

Marianne Williamson
A return to love

De kracht van ondernemersdochter

Wat opgroeien in een ondernemersgezin je brengt

**Heidi Los
Marcella Bos**

Warden Press

ISBN:
paperback: 978-94-93202-18-4
e-boek: 978-94-93202-19-1

NUR: 780

© 2023 Heidi Los en Marcella Bos, Eindhoven/Waddinxveen

Ontwerp omslag: Sander Pinkse Boekproductie, Amsterdam
Ontwerp binnenwerk en opmaak: Bert Holtkamp, Groningen
Fotografie: Ton Bennemeer Fotografie, Waddinxveen (portretten in 'Uitgelicht' en op omslag); © Annabel Oosterweeghe (p. 12); Marieke Pronk @annastories (p. 189);
© Jasper Hof Photography (p. 194); Linda Straathof (p. 199); Herman Wijffels (p. 204).
Illustraties: Maudy Brussel, Gouda

Dit is een uitgave van Warden Press, Leiden.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming.

wardenpress.com

Inhoudsopgave

Waarom dit boek	9
Heidi Los & Marcella Bos	9
Voorwoord	
Ingrid Thijssen, voorzitter werkgeversorganisatie VNO-NCW	11
Inleiding	13
Aanpak van het onderzoek	16
De opbouw van het boek	20
Heidi Los	23
Marcella Bos	27
Hoofdstuk 1	
Het kindperspectief – Wat je heeft gevormd	31
1.1 Het vormen van je identiteit	34
1.2 Wat je hoort, ziet en doet	38
1.3 Leren door te doen	46
1.4 Er speelt meer	50
Uitgelicht:	57
Anne van Gerwen	58
Manon Ende	62
Carla Broers	66
Tess van der Kooy	70
Sherry-Ann Poulou	74
Saskia Rutte	78
Ingrid van Rossum	82
Mariëlle Koenen	86
Hoofdstuk 2	
Kleine meisjes worden groot – Wat het je gebracht heeft	91
2.1 Kleine meisjes worden groot	94
2.2 Een nieuw speelveld	97

2.3 Jouw kwaliteiten	107
2.4 Ondernemerskwaliteiten	114
2.5 Dit kost je moeite	120
2.6 Hoe anderen jou zien	128
2.7 Je kernwaarden en verlangens	133
2.8 Het beste van jezelf geven	137
2.9 Een mix van feminiene en masculiene kwaliteiten	148

Uitgelicht:	153
Colette de Vries	154
Ilja van der Pol	158
Marjolein Janssen	162
Joyce Lansbergen	166
Danielle van de Velde	170
Yuwong Chou	174
Silke Tijkotte	178

Hoofdstuk 3

Het toekomstperspectief – Wat je ermee kunt	183
3.1 Wat kun je hier nu mee?	186
3.2 Schakelen tussen feminiene en masculiene kwaliteiten met een bijdrage van Frank Pronk	187
3.3 Vrouwelijke ondernemers met een bijdrage van Prof. Dr. Josette Dijkhuizen	193
3.4 Het belang van rolmodellen met een bijdrage van Joyce Lansbergen	198
3.5 Verkennen van andere perspectieven met een bijdrage van Herma van der Weide	203
3.6 Strik erom en aan de slag!	208

Dankwoord	215
------------------	-----

| **Waarom dit boek**

Opgroeien in een ondernemersgezin heeft impact op wie je bent.
Wil jij 'de ondernemersdochter' in jezelf beter leren kennen?
Wij ook!

Heidi

'Ik ben een ondernemersdochter en in gesprek met een andere vrouw merk ik meteen of zij er ook een is. Ik pik ze er keer op keer tussenuit. Ik zie overeenkomsten tussen die andere ondernemersdochter en mezelf. Steeds als ik dat benoem, ontstaat er eerst verbazing of een stilte en snel daarna herkenning. Dat opgroeien in een ondernemersgezin impact heeft op je handelen en je manier van leven is voor mij helder, zoals elke andere manier van opgroeien impact heeft op wie je bent en wordt. Tot nu toe was dat niet meer dan een intuïtief gevoel, zonder onderbouwing. Ik roep dan: "Daar heb je er weer één!" Maar wat is de impact van opgroeien in een ondernemersgezin nu echt, en de invloed daarvan op je handelen en de manier waarop je in het leven staat? Dat wilde ik weten. En alle ondernemersdochters moeten het horen. Lange tijd al speelde ik met de gedachte er ooit een boek over te schrijven. Ik ben heel blij dat ik dit samen met Marcella nu ook echt heb kunnen doen.'

Marcella

'Steeds als ik mij voorstel aan iemand hoor ik mijzelf zeggen: "Wat mij het meest gevormd heeft is dat ik ben opgegroeid in een ondernemersgezin. Niet lullen maar poetsen, handen uit de mouwen, niets is vanzelfsprekend, hard werken doet geen pijn, en klant is koning."

Twee jaar geleden vroeg Heidi of ik met haar mee wilde doen om onze persoonlijke ervaringen als ondernemersdochters en haar jarenlange ervaringen met haar coachees, aan te vullen met onderzoek en interviews, en te verwerken tot een boek. Ik zag door mijn oogbellen de impact die dit boek kan hebben. Op de ondernemersdochter die haar volle potentie misschien nog niet benut, op de mensen die met haar leven en werken, en op ondernemend Nederland. En ook hoe dit boek een ode mag zijn aan onze ondernemende ouders. Ik zei volmondig JA. Het werd een feest van herkenning!'

Met vaste hand pakken we de hoeken van het deken vast. Onze handen, met grote halen krachtig en tegelijk op en neer. Wolken stof stuiven door de lucht. Heerlijk. Ook het opvouwen gaat zonder overleg, zonder gedoe, we weten hoe het moet.

Voorwoord

Ingrid Thijssen

Voorzitter werkgeversorganisatie VNO-NCW

De kracht van ondernemersdochters! Mooie titel. Waar je wieg heeft gestaan, heeft een enorme invloed op wie je bent en op wat je kunt worden in het leven. Dus of je de dochter (of zoon) bent van een ondernemer: dat doet iets met je. Vaak groei je op in én met het bedrijf. Je werkt van jongs af aan met je ouders mee en in alles wat je doet houd je er rekening mee. Het is iets wat nooit weg te denken is. Dat heeft vooral heel veel mooie kanten; er gebeurt altijd wel iets, er is vaak een enorme saamhorigheid en je voelt je onderdeel van iets groters. Maar natuurlijk heeft het ook een andere kant. Daar moet je je weg in vinden, en dat hebben al deze dochters stuk voor stuk op hun eigen manier gedaan.

Dit boek gaat over dochters van, dus over vrouwen. Waar ik heel blij van word is de energie, de trots en de ‘*can do*’-mentaliteit die er echt uitspringt! Maar ook van de zichtbaarheid van deze vrouwen. Want ‘vrouwen en ondernemerschap’ is helaas minder gewoon dan ‘mannen en ondernemerschap’. Er zijn in Nederland nog steeds veel minder vrouwelijke ondernemers dan mannelijke. Vrouwen die een bedrijf beginnen; ondervinden meer nadelen; uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat het voor vrouwen veel moeilijker is om investeringskapitaal op te halen. Daarnaast groeien mannelijke ondernemers vaker door met hun onderneming én behouden ze hun onderneming langer.

Het moet normaal zijn dat vrouwen ondernemer worden. Zoals het normaal moet zijn dat vrouwen welke functie dan ook bekleden. We weten allemaal dat het zo niet altijd is geweest. Mijn oma mocht niet studeren (en besloot toen maar helemaal te stoppen met school), mijn moeder moest stoppen met de baan die ze heerlijk vond toen ze trouwde. En nog altijd is het lang niet normaal om vrouwen op elke plek in onze samenleving als gelijkwaardig te zien. Er zijn dus rolmodellen nodig voor de jonge meiden. Vrouwen die zichtbaar zijn, zoals deze ondernemersdochters. Vrouwen die hun eigen weg hebben gevonden. Het is mooi om daarover te lezen in dit boek!

Ingrid Thijssen

Voorzitter werkgeversorganisatie VNO-NCW

Inleiding

**KAN NIET
BESTAAT NIET**

**NIET ZEUREN
DOORGAAN**

**WERK
STAAT OP 1**

**DENK ERAAN
DAT JE EEN
DOCHTER VAN
JE VADER BENT**

**WIE NIET
WERKT ZAL
OOK NIET ETEN**

**ALTIJD IETS
TE BELEVEN**

**MET STILZITTEN
KOM JE ER NIET**

**ZIEK?
JE GAAT HET
EERST MAAR
PROBEREN**

**ALS JE GEEN
ZIN HEBT, DAN
MAAK JE MAAR
ZIN**

**NIET ZEUREN
OVER FOUTEN,
ERVAN LEREN
EN DOOR!**

**ZET JIJ HET
ETEN ALVAST
EVEN OP?**

NIET PIEPEN

**DOE JIJ DE
WINKELDEUR
EVEN OPEN?**

**DE KLANT
IS KONING**

**NIET BANG
ZIJN,
GEMOON DOEN**

**NIETS
GAAT
VANZELF**

**DOODGAAN
KAN ALTIJD
NOG**

**MET HARD
WERKEN KOM
JE ER WEL**

**ZONDER STRIJD
GEEN
OVERWINNING**

| Aanpak van het onderzoek

Het is februari 2021 en we hebben veel keuzes te maken na ons resolute besluit dat we een boek gaan schrijven over de impact van opgroeien in een ondernemersgezin.

In deze inleiding nemen we je mee langs een aantal van die keuzes en beschrijven we de opbouw van het boek. Aan het eind van de inleiding vertellen we waar wij zelf als kind zijn opgegroeid en wat we in ons volwassen leven beleven.

Dochters en geen zonen

Opgroeien in een ondernemersgezin. Dat doen zowel zonen als dochters. Als ervaringsdeskundigen kiezen we ervoor om ons op de ondernemersdochters, op de vrouwen te richten. Opgroeien als ondernemerszoon is in veel opzichten vergelijkbaar met opgroeien als ondernemersdochter, maar kent vaak ook andere rollen en verwachtingen. Het boek over ondernemerszonen mag een man schrijven.

We kiezen ervoor in het Nederlands te schrijven en ons primair te richten tot de in Nederland opgegroeide ondernemersdochter.

De vorm van het onderzoek

Onze eigen ervaringen als ondernemersdochters en de vele gesprekken die Heidi met haar coachees heeft, geven ons al een beeld over deze categorie vrouwen. Heidi herkent de ondernemersdochters als ze met hen in gesprek is. Dat zit hem in bepaalde uitspraken, hun houding, hoe zij reageren in bepaalde situaties, waar ze moeite mee hebben, of hoe (snel) zij dingen aanpakken. Wij zijn nieuwsgierig of onze beelden, en de daarbij behorende aannames, juist zijn. Of er werkelijk zoiets bestaat als 'de ondernemersdochter'.

We besluiten onze eigen beelden te toetsen door middel van een onderzoek. Geen wetenschappelijk onderzoek, daar zijn we te pragmatisch voor. Samen lachen we om een voorbeeld van Berthold Gunster (*Omdenken*, 2010) waarin we onszelf herkennen in de boer.

Een boer en een wetenschapper zitten in een auto. De boer kijkt naar buiten. 'Kijk de schapen zijn geschoren.' 'Weet je het zeker?' zegt de wetenschapper. 'Ja', zegt de boer, 'dat zie je toch?' De wetenschapper antwoordt: 'Dat zou ik niet 1-2-3 durven zeggen. De kant die wij zien is geschoren, of dat voor de andere kant ook geldt is nog maar de vraag.'

We besluiten een vragenlijst te maken. Want van het begin af aan weten we het zeker: we gaan dit boek niet samen schrijven maar met hulp van 100+ andere ondernemersdochters uit het land.

Eind mei 2021 doen we de volgende oproep in ons netwerk en via LinkedIn:

... Ben jij een dochter van een ondernemer?

Wij ook! Voor ons heeft het opgroeien in een ondernemersgezin veel meer impact dan we ons destijds realiseerden. Op hoe je in het leven staat, hoe je dingen aanpakt en kansen ziet. Maar ook, hoe je doorgaat tot je erbij neervalt, hard bent voor jezelf en voor anderen. Hoe je een 'job' of een vrijwilligersklus uitvoert alsof jij eigenaar bent van de tent.

Wil jij ook weten wat de impact is van de bierbrouwerij, de winkel, de bakkerij, de fabriek, de smederij, de boerderij, de salon of het kantoor waar jij opgroeide? Samen met jou en honderd andere ondernemersdochters werken we aan een boek dat een feest van herkenning zal zijn, met verrassende patronen en unieke verhalen.

Vul de ondernemersdochter vragenlijst en help ons om onze inzichten te toetsen en ons te verrassen...

We worden in korte tijd overspoeld met enthousiaste reacties. En niet alleen van ondernemersdochters! Meer dan honderd vrouwen, verspreid over Nederland, vullen de vragenlijst in. Het merendeel kennen we niet. Dat is leuk! Wie meedoet aan het onderzoek is gemotiveerd. Er worden maar liefst 130 vragen aan de respondenten voorgelegd. Vragen die hen laten stilstaan bij hun kinderjaren, die hen laten reflecteren op die tijd, en vragen over het heden.

De vragenlijst

De questionnaire voor de ondernemersdochters bestaat uit 130 vragen:

17 open vragen;

50 meerkeuzevragen;

73 zelfscore-vragen waarvan:

10 zelfscore-vragen op 3-puntsschaal;

30 zelfscore-vragen op 5-puntsschaal;

23 zelfscore-vragen op 7-puntsschaal.

Deelnemers aan de vragenlijst kunnen anoniem blijven; ze kunnen ook aangeven of ze open staan voor een vervolginterview. Alleen de volledig ingevulde lijsten zijn in het onderzoek opgenomen. Dat zijn er 115.

Een vragenlijst maken en beantwoorden is mensenwerk. We realiseren ons dat er op veel manieren een bias in ons onderzoek zit. Er zal ongetwijfeld sprake zijn van herinneringsbias, het geven van sociaal wenselijke antwoorden en zelfoverschatting. Ons onderzoek is geen wetenschappelijk of gevalideerd onderzoek.

Identiteitsvorming

Met de ingevulde vragenlijsten hebben we input van 100+ ondernemersdochters, verdeeld over verschillende provincies, leeftijden en branches. Het is een hele uitdaging om deze schat aan informatie te verwerken.

De ondernemersdochters blijken veelzijdig te zijn en dichtten zichzelf een breed palet aan kwaliteiten toe. Ze verwijzen naar hun ondernemersgezin als de school van het leven, en naar het ondernemersbloed dat door hun aderen stroomt.

Ieder mens heeft een unieke combinatie van intellectuele vermogens, motivatie, houding en persoonlijkheid. Een deel daarvan is genetisch bepaald, een deel wordt door de omgeving bepaald. En inmiddels is dankzij het vakgebied van de epigenetica duidelijk dat wat genetisch is bepaald, ook door omgevingsfactoren kan worden beïnvloed. Er ligt nog een wereld open om over onszelf, onze voorouders, en het nageslacht te ontdekken.

Ons boek richt zich op de omgevingsfactoren. We voelen ons in deze keuze gesteund door Paul Verhaeghe, de Belgische emeritus hoogleraar Klinische psychologie en psychoanalyse en schrijver van vele boeken en publicaties.

Verhaeghe publiceert in 2012 *Identiteit*, een boek over de vorming van onze identiteit. Wie wij zijn, zo schrijft hij, hangt grotendeels af van de omgeving waarin wij grootgebracht worden. Hoe je opgroeit, bepaalt voor een groot deel wie je geworden bent en wat je belangrijk vindt in het leven. Identiteit heeft volgens Verhaeghe dus meer te maken met ‘worden’ dan met ‘zijn’.

We besluiten de theorie over de identiteitsvorming van Verhaeghe als leidraad te nemen, en gaan op zoek naar de persoonlijke herinneringen van de ondernemersdochters aan hun kinderjaren – waarbij we die van onszelf niet overslaan. De beelden, ervaringen en verhalen van vroeger.

In gesprek met ondernemersdochters

We reizen terug naar de kindertijd met 24 ondernemersdochters. In verdiepende online interviews en in persoonlijke ontmoetingen delen ze hun verhalen en ervaringen. De gesprekken vinden plaats in de tweede helft van 2021 en de eerste helft van 2022. Deze vierentwintig vrouwen zijn voor ons een afspiegeling van de grote 100+-groep. We kiezen hen op basis van de branche waarin ze opgroeiden, de regio, hun leeftijd, en huidig werk.

In onze gesprekken met de ondernemersdochters belanden we in een feest van herkenning. We lijken op elkaar, we herkennen onszelf in de anderen. We spreken dezelfde taal. Maken dezelfde soort grappen. En toch zijn we allemaal in een ander gezin en in een heel andere omgeving opgegroeid. Hoe bijzonder is dat? In maart 2022 nodigden we een deel van de geïnterviewde ondernemersdochters uit voor een ‘ondernemersdochtersdag’ in Utrecht. We willen met hen onze ontdekkingen tot dan toe bespreken en verder verkennen. De nadruk ligt voor ons die dag op de twaalf kenmerken van ondernemersdochters die we in hoofdstuk 2 zullen bespreken.

Wat een mooie krachtige vrouwen ontmoeten we! De energie komt ons tegemoet.

De titel van ons boek wordt geboren: *De kracht van ondernemersdochters*. We besluiten de titel in een beeld te vangen. We vragen fotograaf Ton Benemeer, die zelf een ondernemersdochter heeft, om de vrouwen voor ons te portretteren. Wat zijn we blij met het resultaat!

| De opbouw van het boek

We hebben het boek opgebouwd in drie hoofdstukken.

1. Het kindperspectief – Wat je heeft gevormd
2. Kleine meisjes worden groot – Wat het je gebracht heeft
3. Het toekomstperspectief – Wat je ermee kunt

1. Het kindperspectief – Wat je heeft gevormd

Het eerste hoofdstuk neemt je mee naar de kinderjaren van de ondernemersdochters. We gaan terug in de tijd en nemen een kijkje in de omgeving waarin zij opgroeien en zich spiegelen aan hun omgeving: de tijd waarin hun identiteit wordt gevormd.

2. Kleine meisjes worden groot – Wat het je gebracht heeft

In het tweede hoofdstuk zijn de kleine meisjes groot geworden. We zoomen in op de volwassen tijd, het nu. Wat heeft het opgroeien in een ondernemersgezin gebracht? We bespreken twaalf kenmerken die de ondernemersdochter, dus wellicht ook jou, typeren.

3. Het toekomstperspectief – Wat je ermee kunt

In het derde hoofdstuk verkennen we de toekomst. Nu je de kracht van ondernemersdochters hebt ontdekt, heb je er iets mee te doen. De visie van wijze mensen en tips van andere ondernemersdochters helpen daarbij.

Aan het begin van elk hoofdstuk vind je familiewijsheden en uitspraken die de 100+ ondernemersdochters in hun kindertijd horen. Als een mantra, keer op keer herhaald.

Door het boek heen gebruiken we quotes, verhalen en voorbeelden, ter illustratie en als feest van herkenning. Input hiervoor kregen we van 100+ ondernemersdochters, en in het bijzonder van de 24 vrouwen die we mochten interviewen en soms ook hebben ontmoet. Zelf geven we uiteraard ook input.

Tussen de drie hoofdstukken in vind je twee keer een kader 'Uitgelicht' met een serie persoonlijke verhalen van ondernemersdochters. Verhalen waarin je jezelf zal herkennen. We vertellen de verhalen vanuit kindperspectief en vanuit volwassen perspectief. De verhalen in 'Uitgelicht' kun je los van de lopende tekst lezen. In de tekst staat soms een verwijzing naar een uitgelicht portret.

Aan het eind van deze inleiding lichten we straks onszelf op dezelfde manier uit, zodat je ook van onze persoonlijke geschiedenis een beeld krijgt.

De podcasts, video's en boeken die ons inzicht gaven zijn eindeloos. We maakten een selectie van inspiratiebronnen die we in de lopende tekst noemen. Achterin het boek zetten we ze nog een keer op een rij.

In elk hoofdstuk vind je verder reflectievragen en tips om zelf mee aan de slag te gaan. Soms in de lopende tekst, soms in een kader dat we 'Doe het zelf' noemen.

Feest van herkenning

Ben jij zo'n type dat de mouwen opstroopt, en zegt 'We gaan ervoor'? Ben jij die vrouw die iedere keer weer tegen je eigen grenzen, en die van anderen aan dert? Heb jij je eigen bedrijf, en gaan de zaken altijd voor? Sta jij altijd aan?

Ben je niet zo'n lezer? Of alleen in de vakantie, als de boog net iets minder gespannen staat? Voor dit boek moet je jezelf echt een leespaauze gunnen!

We wensen je een feest van herkenning en mooie nieuwe inzichten!

Heidi Los-Vis en Marcella Bos-Kooyman

NIET ZEUREN, DOORGAAN!

HEIDI LOS-VIS (1969) groeit op in Waddinxveen tussen twee broers. Haar ouders hebben een staalconstructiebedrijf en gasdepot. In 1816 start de vader van haar betovergrootvader een smederij aan de Gouwe. Generaties lang gaat Vis Waddinxveen over van vader op zoon. Door de jaren heen vinden telkens kleine of grotere transformaties plaats. Als klein kind staat Heidi in de box op kantoor. De dynamiek van het bedrijf krijgt ze met de paplepel ingegoten. Iedereen werkt mee, het personeel, haar broers in de smederij en Heidi thuis of op kantoor. Helpen in het huishouden, boodschappen doen, auto's wassen, op kantoor bonnen checken, rekeningen en folders vouwen en alles op alfabet leggen, gasflessen leveren, er is altijd wel iets te doen. Diep in haar hart wil zij, net als haar broers, sjouwen met gasflessen of werken in de smederij. In de smederij is haar opa na zijn pensioen altijd te vinden achter het aambeeld. De hete vuren en het gloeiend ijzer dat hij omvormt tot elegante hek- of kunstwerken, fascineren haar. Ook tijdens het eten aan tafel gaat het over het werk. Elke middag na het eten valt haar vader in een diepe slaap op de bank, na exact tien minuten springt hij weer op om zijn werk op te pakken. Haar moeder neemt naast het werk ook het huishouden én de opvoeding van de kinderen voor haar rekening. De opa, oma en zus van haar moeder helpen haar hierbij. Een sterke band is het gevolg, iedereen kan op iedereen rekenen. Naast al het werk zijn haar ouders ook actief in de kerk en in andere besturen. Stilzitten en luiëren staat niet in het woordenboek van de familie Vis.

Kindperspectief

Wat ik hoor:

- Los het eerst zelf maar op.
- Van hard werken is nog nooit iemand doodgegaan.
- 'Wakker worden!!' Het is zaterdagochtend 6:55 uur, mijn vader roept naar boven.

Wat ik zie:

- Ik kijk uit het slaapkamerraam over het terrein waar papa werkt, naar het kantoor waar mama werkt.
- Opa smeedt in een hete vuurzee een hek op het aambeeld.
- Mijn familie, er is altijd wel iemand bij ons thuis, ik vind het heerlijk.

Wat ik doe:

- Ik doe de boodschappen, schil de aardappelen en kook het eten.
- Ik vouw stapels folders en rekeningen.
- Op vrijdagmiddag breng ik een dikke enveloppe geld naar de bank.

IK VOEL ME STOER ALS IK IN DE BUS GASFLESSEN MAG RONDRIJDEN NAAR KLANTEN. HOOG OP DE WEG MET MIJN HANDEN AAN HET GROTE STUUR.

Kleine meisjes worden groot

Als haar vijf jaar oudere broer voor zijn schoolkeuze staat, vraagt hij Heidi, die dan twaalf is, of zij in het bedrijf wil gaan werken. Te jong om die vraag goed te kunnen overzien, stelt zij de wedervraag aan haar broer. Hij kiest voor een technische opleiding en besluit inderdaad in de zaak te gaan werken. Na de sportopleiding (CIOS) gaat Heidi als jobcoach werken met mensen met een beperking. In de avonduren doet ze Personeel & Arbeid aan de Haagse Hogeschool. Ze leert vervolgens veel van haar werk op een HR-afdeling. Bij afwezigheid van een leidinggevende is zij samen met haar collega's verantwoordelijk voor een grote reorganisatie. In 2007 verhuist zij met haar man en twee kleine kinderen naar Wenen. Nadat iedereen gesetteld is in het nieuwe land, start zij een coachpraktijk voor internationals die op zoek zijn naar zinvolle dagbesteding of werk. Daarmee brengt zij een mix van ervaringen bij elkaar, maar dan in het Engels. De leercurve is steil, net als Heidi's vastberadenheid om haar project te laten slagen. Als alles net lekker loopt krijgt haar man een nieuwe baan. Met tegenzin en lage verwachtingen verhuist zij terug naar Nederland en ontdekt al snel dat de stad Eindhoven haar goed past. Kort daarna mag zij in Pennsylvania twee jaar 'proeven' van de Amerikaanse cultuur. Terug in Noord-Brabant, zet ze haar coachpraktijk Design Your Own Future voort en werkt met mensen van over de hele wereld. 'Ik ben daarnaast mantelzorger, actief in de buurt en bestuurslid van de International Women's club Eindhoven.' Het familiebedrijf is voortgezet door de oudste broer van Heidi en zijn vrouw. Zij zijn de zesde generatie Vis.

Volwassen perspectief

Ik

- Mijn beste kwaliteiten zijn kansen & talent zien, door goed te kijken en luisteren.
- Ik gooi niet snel de handdoek in de ring.
- Ik heb veel moeite met stroperigheid en bureaucratie.
- Stap voor stap leer ik dat achteroverleunen ook voordelen heeft. Dat kost me ongelooflijk veel moeite, ik doe het te weinig.
- Als ik ergens ruimte voor verbetering zie, ga ik aan de slag.
- Door te doen (en er is altijd wel iets te doen) leer en groei ik.
- Wanneer ik de grootste weerstand ervaar, bijvoorbeeld als ik ziek ben terwijl dat niet mag of kan, leer ik het meest.
- Het licht van mijn leven staat op groen, ik ben dankbaar.

Ik en de ander

- Mensen zeggen vaak dat ze blij worden van mijn enthousiasme en energie.
- Ik heb grote moeite met door anderen opgelegde kaders. Ik moet dan door de zure appel heen bijten.
- Autoritair gedrag vind ik van onkunde getuigen, maar toch, het verlamt me.
- Er zit vaak veel meer in mensen dan zij zelf denken, dat wil ik graag blootleggen.
- Wat ik doe moet nut hebben. Ik 'ga' niet naar het buurtfeest, ik organiseer het liever.
- Mensen boeien me, ik raak niet uitgekeken of uitgeleerd.
- Zorgen voor een ander vind ik belangrijk, mensen hebben mensen nodig, ik moet alleen beter leren mijzelf daarbij niet uit het oog te verliezen.

**OPGROEIEN IN EEN ONDERNEMERSGEZIN HEEFT MIJ
LEREN KIJKEN NAAR WAT ER OM ME HEEN GEBEURT,
NAAR WAT NODIG IS, DENKEN IN MOGELIJKHEDEN
EN OPENSTAAN VOOR VERANDERING.**